

*Др Даница Д. Појов, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
drorov@pf.uns.ac.rs*

ТУЖБА ЗБОГ СМЕТАЊА ДРЖАВИНЕ ИЗАЗВАНИХ ИМИСИЈАМА¹

Сажетак: У првом делу рада размајрају се појам имисија и одговорности за недопуштене имисије, а у другом заштитна пуном државинских тужби у случајевима сметања услед прекомерних имисија. Овај вид заштите је ефикасан јер се у државинским споровима суд не упушта у решавање правних питања, него се брже заштитна према последњем стању државине које је постојало пре насталој сметања. Посебно је хитан, сумаран и непрозран. Рокови за предузимање појединих парничних радњи су краћи у односу на обични парнични поступак. Суд по службеној дужности може и без саслушања противне стране одредити привремене мере. Одлука у спору за заштитну државине доноси се у форми решења. Против решења донетој у парници збој сметања државине ревизија није дозвољена. Тужба за заштитну државине се подноси у року од 30 дана од сазнања за сметање и учиниоца, а најкасније у року од једину дана од насталој сметања.

Кључне речи: појам имисија, врсте имисија, тужба збој сметања државине, обележја поступка, рокови у којима се тужба подиже

Појам имисија

У правној теорији се различито дефинише појам имисија. „Имисија је било какво штетно задирање у елементе животне средине (вода, ваздух, земљиште, људско здравље, флора, фауна и др.) уз трајно или привремено нарушавање њеног ранијег стања.“²

¹ Рад је настао као резултат истраживања на пројекту ”Биомедицина, заштита животне средине и право“ чији је носилац Министарство просвете и науке Републике Србије.

² Ј.Салма, Д. Николић, Грађанско право и животна средина, Основе права животне средине, Нови Сад, 2009,стр.185.

Овакво дефинисање полази од утврђивања појма интегритета животне средине, а имисије представљају један од облика нарушавања првобитног, природног стања животне средине.

Поред овог схватања имисија као елемента животне средине, постоје и мишљења да имисије представљају све радње којима се изазива опасност од наступања штете по туђу имовину, али и животну средину уопште. Ово схватање имисија као изазивача опасности на живо и неживо окружењена-рочито је заступљено у немачкој и француској правној теорији.³

Наше позитивно право усваја ово гледиште које је прихваћено у Закону о облигационим односима, према коме „свако може захтевати од другога да отклони извор опасности од кога прети знатнија штета њему и неодређеном броју лица као и да се уздржи од делатности од које произилази узнемиравање или опасност од штете“.⁴

Емпиријске теорије одричу могућност дефинисања имисија на један општи начин, докле год се не направи одређена систематика њихових видова са свим специфичностима. Заступници ове теорије су мишљења да се појам имисија мења имајући у виду развој нових технологија, у савременим условима живота, па је немогуће поуздано дефинисати појам имисија.⁵

Закон о заштити животне средине Републике Србије, не познаје термин имисије, али дефинише емисије, као испуштање и истицање загађујућих материја у гасовитом, течном и чврстом агрегатном стању или емисије енергије из извора загађивања у животну средину.⁶

Неки грађански законици, као услов постојања забрањених имисија прописују њихово потицање са суседног земљишта (нпр. Италијански грађански законик). У нашем законодавству се не захтева да имисије потичу са суседног земљишта, већ се говори о непокретности са које потичу имисије. Значи, није неопходно да имисије имају извориште у суседној непокретности, него у било којој непокретности која има за последицу прекомерно емитовање које проузрокује штету.⁷

Традиционално схватање према којем се под имисијама подразумева ширење штетних утицаја са једне непокретности на другу је скоро потпуно напуштено.

³ Ј. Салма, О имисијама и накнади штете од имисија, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр.8/1974,стр.103-104.

⁴ Закон о облигационим односима,“Сл. лист СФРЈ,“ бр. 29/78,39/85,45/89,57/89 и „Службени лист СРЈ“, бр.31/93, чл. 156. ст. 1.

⁵ Ј.Салма, *op.cit.* стр. 104.

⁶ Закон о заштити животне средине,“Сл.гласник РС“ бр.135/2004, 36/2009,72/2009 и 43/2011, чл. 3, став 1, тачка 18.

⁷ Опширније, Даница Попов, Недопуштене имисије и заштита животне средине, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2012. стр. 69-81.

Институт имисија данас превазилази оквире суседског права. Све је присутнија спознаја нужности заштите човековог окружења и мимо традиционалног концепта заштите грађанских субјективних права. Тежи се томе да животна средина постане добро које ужива самосталну правну заштиту.⁸

Према Закону о основама својинско-правних односа, "власник непокретности дужан је да се при коришћењу непокретности уздржава од радњи и да отклоња узроке који потичу од његове непокретности, којима се отежава коришћење других непокретности (преношење дима, непријатних мириса, топлоте, чађи, потреса, буке, отицања отпадних вода и сл.) преко мере која је уобичајена с обзиром на природу и намену непокретности и на месне прилике, или којима се проузрокује знатна штета. Без посебног правног основа забрањено је вршење наведених сметњи посебним уређајима."⁹

Власник земљишта погођеног имисијама које прелазе месно уобичајену меру има право на накнаду штете која му је проузрокована, али само у оном делу који прелази обим оних имисија које се морају подносити.

Нацрт законика о својини и другим стварним правима, у одељку 7. који носи назив „Шкодљиви утицаји“, забрањује штетне утицаје, на следећи начин: „Власник непокретности, чије је коришћење отежано преко мере уобичајене с обзиром на природу и намену непокретности и месне прилике, штетним утицајем који потиче од радње или извора сасуседне непокретности (бука, прашина, дим, чађ, мирис, отпадна вода, потрес, топлота, светлост, електромагнетни таласи и сл.), може захтевати од његовог власника да се од радње уздржи, односно извор утицаја отклони. Уздржавање од радње, односно отклањање извора штетног утицаја, не може се захтевати, ако се радња врши, односно извор користи са дозволом надлежног органа или у оквиру општекорисне делатности, као ни ако уздржавање од радње, односно отклањање извора представља несразмеран терет за власника.“¹⁰

Нацрт Законика о својини и другим стварним правима се за разлику од постојећег Закона о основама својинско-правних односа, сужава поље стварноправне заштите везујући га искључиво за суседну непокретност са које потичу штетни утицаји. Оваква решења нису у складу са савременим тенденцијом ширења заштите од имисија без обзира одакле потичу.

Преднацрт Грађанског законика, у Општем делу, само у једној одредби предвиђа да је општа дужност да се штити и оплемењује здрава живот-

⁸ Р. Цветић, Заштита животне средине –померање тежишта ка заштитном објекту, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2013. стр.125., Марија Каранкић, Мирић, Одговорност за загађивање животне средине, Правни живот, бр.9/2007.стр.455-489.

⁹ Закон о основама својинско-правних односа, чл. 5.

¹⁰ Нацрт Закона о својини и другим стварним правима, чл. 305.

на средина, у складу са уставом, потврђеним међународним уговорима, законима, начелима еколошке етике и са поштовањем међугенерациске солидарности¹¹. Нацрт само једном одредбом чл. 1911, у трећој књизи која се односи на стварно право помиње имисије и заштиту од штетних утицаја, што би у фази јавне расправе требало истаћи као недостатак.

Према Уставу Републике Србије „свако има право на здраву животну средину, и свако, а посебно Република Србија и аутономна покрајина је одговоран за заштиту животне средине. Свако је дужан да чува и побољшава животну средину“¹².

Загађивач који проузрокује загађење животне средине путем недопуштених имисија, одговара за штету по начелима објективне одговорности. Поред загађивача одговорност носе и правна и физичка лица која су незаконитим и неправилним деловањем омогућила или допустила загађивање животне средине.¹³

„Разлика између општих правила о објективној одговорности и *еколошке (имисионе) одговорности* је у ризику, који није апстрактна претња, већ је извесно да ће у будућности довести до штете. Разлика је и у обиму, пошто ризик прети наступањем штете ширем кругу субјектата. Еколошка или имисиона одговорност има превентивни значај, али повлачи и реститутивне обавезе“¹⁴.

Загађивач чије постројење или активност представља висок степен опасности по здравље људи и животну средину мора се осигурати од одговорности за случај штете причињене трећим лицима услед удеса.

Загађивач је одговоран и за штету нанету животной средини која је настала као последица његове радње и сноси трошкове процене штете и њеног уклањања. Он је дужан да надокнади трошкове хитних интервенција предузетих у време настанка штете, а неопходних за ограничавање и спречавање ефеката штете по животну средину, преостор и здравље становништва; директне и индиректне трошкове санације установљавање новог стања или обнављање претходног стања животне средине; трошкове спречавања настанка исте или сличне штете по животну средину као и трошкове накнаде лицима директно угроженим штетом по здравље и животну средину. Свако ко претрпи штету има право на накнаду штете директно од загађивача или осигуравача. Ако је више загађивача одговорно за штету нанету животной средини, а удео загађивача није могуће одредити трошкове

¹¹ Преднацрт Грађанског законика Републике Србије, чл. 11. радни текст, Влада Републике Србије, Комисија за израду Грађанског законика, Београд, 29. маја 2015. године

¹² Устав Републике Србије, “Сл гласник РС” бр 98/2006.члан 74.

¹³ Закон о заштити животне средине, “Сл. гласник РС”, бр. 135/2004, 36/2009, 72/2009, 43/2011, чл. 103.

¹⁴ Лексикон грађанског права, Београд, 1996, стр.431.

сносе солидарно и посебно. Према Закону о заштити животне средине, покретање поступка за заштиту животне средине застарева за три године од када је оштећеник сазнао за штету и учиниоца. У сваком случају ово потраживање застарева у року од 20 година од настанка штете. Поступак пред судом за накнаду штете је хитан.¹⁵

Тужба због сметања државине изазване имисијама

У правној теорији и судској пракси не постоји јединствен став о томе да ли се имисијама може изазвати сметање државине.

Израгање суседне непокретности имисијама које не прелазе границу толеранције уобичајене за месне прилике не представљају правно релевантно сметање. Али пракса судова у многим земљама прекомерне имисије третира као основ за покретање државинске тужбе. Такав случај је у правима Аустрије, Немачке, Швајцарске, Грчке и Мађарске.¹⁶

У нашој правној теорији и судској пракси постоји скоро потпуна сагласност да сметање имисијама представља основ за државинску заштиту.¹⁷

У правној теорији је спорно питање шта се штити у државинском спору. „Уобичајена тврдња гласи: посесорни поступак служи заштити државине, а особен је по томе што државина, дакле оно што се штити, није субјективно право него факт, а штити се независно од права, док остали поступци, намењени заштити, служе заштити права. Према проф. В. Водинелићу, предмет заштите и у овом поступку је једно субјективно право: у посесорном поступку не штити се ни државина као фактичка власт, одн. стање, ни право на државину као фактичку власт или стање, него право искључења трећих од утицаја на државину. Посесорни поступак не показује никакву особеност у том смислу да се њиме штити фактичка власт или фактичко стање, а не право, али своју особеност има право које се штити у посесорном поступку- право искључења трећих лица од утицаја на државину“¹⁸.

Законом о основама својинско-правних односа, као и већином европских грађанских законика, предвиђене су две тужбе за заштиту државине: а) тужба због узнемиравања и б) тужба због одузимања државине. „Сваки држалац ствари и права, има право на заштиту од узнемиравања или одузимања државине (сметање државине)“¹⁹.

¹⁵ Закон о заштити животне средине, чл. 105-107.

¹⁶ В. Водинелић, Државина, Београд, 2015, стр. 83-84.

¹⁷ Опширније, видети, Д. Попов, Недопуштене имисије и заштита животне средине, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 4/2012, стр. 79.

¹⁸ В. Водинелић, *op. cit.* стр 38.

¹⁹ Закон о основама својинско-правних односа, „Сл. лист СРЈ“ бр 29/1996, члан 75.

Према Нацрту Законика о својини и другим стварним правима Републике Србије, „одузимање је онемогућавање држаоца или притежаоца да врши фактичку власт у погледу ствари, лишавањем ствари, заузимањем ствари, спречавањем приступа ствари или на други начин. Узнемиравање је онемогућавање држаоца или притежаоца да настави да у дотадашњем обиму или на дотадашњи начин врши фактичку власт у погледу ствари, постављањем савладивих препрека, отежавањем приступа, забрањивањем, истицањем права у погледу ствари или на други начин“.²⁰

Сметање може бити извршено предузимањем неке фактичке радње или чак и вербалним путем. Фактичка радња може бити позитивна, али и негативна (на пример, престанком позитивних радњи на које је неко обавезан). Вербално сметање постоји у случају озбиљне, непосредне и противправне претње. Претња је озбиљна ако је с обзиром на све околности, субјективне и објективне изазива страх код држаоца. Изазивање страха по свом интензитету треба да буде такво да код држаоца изазива озбиљну опасност којом се угрожава живот, здравље или сама ствар која је објект државине.²¹ И у правним системима Аустрије, Швајцарске и Грчке мора да се ради о озбиљној претњи, док пуко вербално оспоравање није сметање против којег следује посесорна заштита.²²

Не сматра се сметањем она радња која је настала услед случајног догађаја нити она које је последица активности животиње или неке механичке направе.

Сметање државине треба да буде озбиљно и таквог интензитета да се њиме држалац заиста омета у вршењу фактичке власти, а не неко незнатно или неозбиљно задирање од којег не прети било каква опасност и штета. Поставља се питање да ли је за квалификацију сметања потребна и намера учиниоца да врши сметање. “Раније се сматрало да је за сметање државине потребна намера сметања (*animus turbandi*), тј воља да се предузетом радњом други омета у државини. Такво схватање је преуско за ефикасну заштиту државине, као фактичког стања и за спречавање самовласти и углавном је напуштено. Данас под *animus turbandi* подразумевамо свест, тј. знање о томе да својом радњом сметамо туђу државину. При томе је без значаја намера због које се то чини.“²³

²⁰ Нацрт Законика о својини и другим стварним правима Републике Србије из 2006. године, чл.70. ст.1 и 2.

²¹ Сметање се може извршити изузетно и вербално када се титулару права (неужног пролаза),упути озбиљна претња (стављање у изглед будућег зла титулару права, члановима његове породице или имовине), и на тај начин изрекне забрана даљег коришћења права. (Решење окружног суда у Пожаревцу, Гж. Бр. 1386/95, од 15.11.1995. године)

²² Опширније видети, В. Водинелић, *op.cit.* стр. 84.

²³ Ч. Рајачић, *Стварно право*, Загреб, 1956, први дио, стр.29-30.

У неким судским одлукама као неопходан елемент за сметање државине захтева се постојање свести код ометаоца да својом радњом мења државинско стање.²⁴ Наше право, (Закон о основама својинско-правних односа и Закон о парничном поступку), за сметање државине не захтева овај услов.

Сметање државине мора да буде неовлашћено, тј. противправно. Овај услов је испуњен уколико се сметање државине не заснива на држаочевом пристанку, на законском овлашћењу или на одлуци државног органа. Актом сметања сматра се, дакле, сваки акт којим се повређује неко правом заштићено фактичко стање. У том смислу, "неће се сматрати сметањем поседа уколико чин сметања није противправан".²⁵ Одузимањем државине не сматра се ни оно до којег је дошло извршавањем судске одлуке, јер извршење судске одлуке не може бити противправно. У том смислу без основа је тужба којом држалац захтева повраћај одузете ствари до којег је дошло услед извршења правоснажне судске одлуке.²⁶

Нема самовласног сметања државине, када је одузимање ствари или узнемиравање у вршењу фактичке власти држаоца дозвољено законом, или одлуком суда или другог надлежног органа заснованог на закону.²⁷

Не сматра се противправном радњом сметања државине на пример: а) ако је радња учињена од стране органа власти који поступа у оквиру службеног овлашћења (на.пр. принудно испражњење стана од стране судског органа); б) ако је радња учињена по налогу или допуштењу државног органа (на.пр. на основу судског решења донетог у парници због сметања државине се овласти тужилац да сруши ограду ради пролаза); в) ако је радња учињена на основу овлашћења садржаног у правном пропису; г) ако је радња почињена у стању нужде или у нужној одбрани; д) ако је радња учињена допуштењем на основу уговора (на.пр. продавац овласти купца да сам ступи у државину купљеног земљишта).²⁸

Карактеристике судског поступка због сметања државине

Поступак у коме се пружа заштита државине је парнични. Поставља се питање, да ли је то општи, или посебан парнични поступак. Има и мишљења да је судска посесорна заштита непотребна јер је довољна петитор-

²⁴ У Аустрији, судска пракса, за разлику од већег дела литературе захтев да ометалац поступа са свешћу да смета. У Италији је по неким јудикатима и ауторима потребно да је ометалац свестан да поступа против воље држаоца. Опширније о томе види: В. Водинелић, Државина, Београд, 2015. стр. 83.

²⁵ Према Решењу Другог општинског суда у Београду, П. бр. 4080/94, од 7. марта 1995. и Решењу Окружног суда у Београду. Гж.бр.7016/95, од 14. септембра 1995. године, "Судска пракса", фебруар 1996.

²⁶ Решење Вишег трговинског суда, Пж:8669/2003 од 11.03.2004, ParagrafLex

²⁷ Преднацрт Грађанског законика, чл. 2195.

²⁸ Ч. Рајачић, Стварно право, Загреб, 1956, први дио, стр.30.

на парница са ефикасно уређеном привременом мером.²⁹ Има мишљења да је државинска заштита посебна врста заштите, дакле, заштита *sui generis*.³⁰ У нашем праву према Закону о парничном поступку: „Ако у одредбама (главе XXXI која носи назив: Поступак у парницама због сметања државине) није другачије прописано, у парницама због сметања државине сходно се примењују остале одредбе, Закона о парничном поступку.“³¹

Указаћемо на неке од специфичности поступка у парницама због сметања државине у односу на општи парнични поступак.

Поступак у парницама због сметања државине је хитан и провизоран. Суд ће приликом одређивања рокова и рочишта у споровима због сметања државине, нарочиту пажњу обратити на потребу хитног решавања спорова.³² Ово начело долази до изражаја скоро у свим фазама поступка. Расправљање по тужби ограничава се само на претресање и доказивање чињенице последњег стања државине и насталог сметања Одлука о одређивању привремених мера доноси се у року од осам дана. Рок за жалбу износи осам дана. Жалба не задржава извршење решења. Рок за добровољно извршење обавезе одређује се према околностима за сваки случај посебно. Ревизија није дозвољена. Извршење решења може се тражити у преклузивном року од 30 дана од његове правоснажности. Понављање правоснажно завршеног поступка због сметања државине дозвољено је само из разлога предвиђених у Закону о парничном поступку (чл. 426. тачке 1 до 3), у року од 30 дана од правоснажности решења о сметању државине.

У случају сметања имисијама суд се ограничава на испитивање чињеница као што су: постојање сметања које прекорачује дозвољену границу толеранције, да ли је тужилац био последњи мирни држалац, одн. да ли је тужени починио сметање имисијама итд. Искључено је претресање о праву на државину, о правном основу, савесности или несавесности државине или о захтевима за накнаду штете.³³ Циљ поступка је успостављање ранијег стања државине нарушеног узнемиравањем или одузимањем. Доказни поступак се своди само на чињенична питања, тј. утврђивање последњег стања државине и на узнемиравање.³⁴ Суд у државинским споровима штити "последњи мирни фактички посед".³⁵ Без значаја је чињеница да ли је

²⁹ Ehrenzweig, A., System des Osterreichischen Allgemeinen Privatrechts, 1.Bd, 2. Hälfte, Das Sachenrecht, Wien 1957, стр. 92.

³⁰ Д. Лазаревић, Државина, „Пословни биро“, Београд, 2010, стр. 192.

³¹ Закон о парничном поступку, чл. 448.

³² Закон о парничном поступку, «Службени гласник Републике Србије» бр. 72/2011. члан 449.

³³ Закон о парничном поступку, члан 450. ст.1.

³⁴ Закон о парничном поступку, члан 450 ст.1.

³⁵ Одлука Окружног суда у Чачку, Гж.бр. 1432/2000 од 19. децембра 2000. године, "Судска пракса"бр.2-3/200.

државина била савесна или несавесна, законита или незаконита, својинска или државина права, непосредна или посредна, наследничка државина и права или манљива државина. "Држалац који је државину стекао силом, потајно или злоупотребом поверења има право на заштиту, осим према лицу од кога је на такав начин дошао до државине, ако од насталог сметања нису прошли рокови, 30 дана од сазнања за сметање и учиниоца, а најкасније у року од годину дана од насталог сметања".³⁶

У поступку због сметања државине тужени може истицати приговоре, материјалноправне и процесноправне природе.

Нацртом Законика о својини и другим стварним правима предвиђена је могућност туженог да истакне приговоре: 1. да је вршио право на самопомоћ; 2. да радњу врши на основу закона, одлуке органа или организације која врши јавна овлашћења или пристанка тужиоца; 3. да као непосредни, односно посредни држалац, судржалац или подељени држалац није прекорачио своје право, када постојање сметања зависи од прекорачења тог права; 4. да има јаче право на државину, односно на вршење радње због које је тужен, под условом да то право може и да докаже до закључења првог рочишта за главну расправу; 5. да тужилац нема наследничку државину.³⁷

Тужбени захтев код тужби за заштиту државине је кондемпнаторан и управљен на: утврђивање да је тужени извршио сметање државине, престанак сметања државине, отклањање стања проузрокованог сметањем и забрана будућег сметања. Код тужбе због узнемиравања, захтев за отклањање стања проузрокованог сметањем састоји се у тражењу тужиоца да се туженом забрани даље узнемиравање, а код тужбе због одузимања да се тужени обавезе да врати одузету државину. Тужилац може истаћи и специфичне споредне захтеве као што су: захтев за предузимање привремених мера и захтев за плаћање казне у случају поновљеног узнемиравања.

У току поступка суд може по службеној дужности и без саслушања противне стране одредити привремене мере које се примењују у извршном поступку ради отклањања хитне опасности противправног оштећења или спречавања насиља или отклањања ненакнадиве штете. Суд ће одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке донети у року од осам дана од дана предаје предлога. Против решења о одређивању привремене мере није дозвољене жалба.³⁸

Када су у питању сметања проузрокована имисијама, посебан значај има изрицање различитих мера усмерених на заштиту од даљег сметања, као што

³⁶ Закон о основама својинско-правних односа, члан 78. став 2.

³⁷ Нацрт Законика о својини и другим стварним правима, чл. 82.ст.2.

³⁸ Закон о парничном поступку, чл.451.ст.3..

су: уградња филтера за пречишћавање ваздуха или изградња одговарајућих постројења којима би се штетни утицаји свели на подношљиву меру и сл.

Одлучивање по тужби због сметања државине

У поступку због сметања државине суд доноси одлуку у облику решења. Решење којим се усваја тужбени захтев има кондемпнаторни карактер. Њиме се утврђује: а) да је дошло до сметања државине; б) туженом се налаже да успостави пређашње државинско стање (враћање државине или престанак узнемиравања); в) забрана даљег узнемиравања под претњом новчане казне.

У парницама због сметања државине допуштено је доношење решења због изостанка и на основу признања, а странке могу и да се поравнају поводом предмета спора. Решењем о сметању државине суд одређује рок за добровољно извршење онога што се налаже туженом (парнициони рок). Парнициони рок се одређује према потребама, односно према околности слушаја, па може бити дужи или краћи од рока за жалбу. Суд из разлога ефикасности, може наложити да се решење изврши одмах, и да жалба против решења нема суспензивни карактер, тј. да не задржава извршење решења, да би се брзо решио проблем настао сметањем државине.

Рок за жалбу износи свега осам дана од дана достављања решења због сметања државине. из важних разлога суд може одлучити да жалба не задржава извршење решења. Законом о парничном поступку нису ближе одређене ситуације због којих суд има овлашћење да жалби одузме суспензивно дејство.

Против решења донетих у парницама због сметања, ревизија није дозвољена. Понављање правоснажно завршеног поступка због сметања државине дозвољено је само из разлога: а) ако је суд био непрописно састављен или су повређена правила поступка; б) ако странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није била дата могућност да расправља пред судом, или в) због повреде правила о страначкој и парничној способности, као и правила о заступању странака.³⁹ Понављање поступка може се захтевати у року од 30 дана од правоснажности решења о сметању државине.⁴⁰

Принудно извршење решења о сметању државине врши се према општим правилима извршног поступка, с тим што постоје нека одступања због хитности решавања ових спорова и због провизорности државинске правне заштите. Стога, тужилац губи право да у извршном поступку захтева извршење решења којим се туженом по тужби због сметања државине налаже извршење одређене радње, ако није захтевао извршење у року од 30 дана по протеку рока који је решењем одређен за извршење те радње.⁴¹

³⁹ Закон о парничном поступку, чл. 426.ст. 1-3.

⁴⁰ Закон о парничном поступку, члан 454.

⁴¹ Закон о парничном поступку, члан 453.

Правоснажно решење задржава својство извршне исправе у случају поновног сметања, али најдаље у року од 30 дана од дана сазнања за поновно сметање. Суд решењем налаже туженом да успостави претходно фактичко стање које је постојало пре повреде државине и изриче забрану сметања под претњом новчане казне. Тужени је дужан да успостави пређашње стање добровољно и о свом трошку, а уколико се то не оствари у парижском року приступиће се принудном извршењу о трошку туженог. Ако тужени понови сметање, а оно постоји уколико га учини тужени на истом објекту и истом или сличном радњом, приступа се наплати новчане казне, и запретиће се поновном казном у истом или већем износу. Поновљено сметање не сме да се разликује од оног о коме је суд донео правоснажно решење којим је забранио исто или слично сметање. Ако се ново сметање у суштини разликује од претходног, па макар то било сметање истог објекта, али другим средствима или на други начин, заштита се мора тражити подизањем нове тужбе због сметања државине, јер се извршење не може тражити по претходном решењу као поновљено сметање.

Рокови у којима се може захтевати државинска заштита

Судска заштита од узнамиравања, односно одузимања државине може се тражити у року од 30 дана од дана сазнања за сметање и учиниоца (субјективни рок), а најкасније у року од годину дана од насталог сметања (објективни рок).⁴² Овај рок је преклузиван и суд на њега пази по службеној дужности.⁴³

Рокови за подизање државинских тужби почињу да теку од заснивања трајног стања које се квалификује као узнемиравање или одузимање. Ако се сметање врши повременим радњама, постоји несагласност у правној теорији, да ли се рок рачуна од прве радње или од сваке нове радње сметања почиње да тече нови рок. Чини се прихватљивим схватање проф. О. Станковића, да "у случају поновног сметања (сукцесивног сметања) рок треба да тече од оног дана када је према разумној процени постало јасно да ће се сметање наставити те да је за његов престанак потребна интервен-

⁴² Закон о основама својинско-правних односа, члан 77.

⁴³ У Аустрији субјективни рок износи 30 дана и преклузиван је. Објективни рок од годину дана предвиђен је у законима Грчке, Француске, Немачке, Холандије, Пољске. Јединствен објективни рок од годину дана који потиче још из римског права, можда је и европска будућност јер га предвиђа чл. VIII-6: 203 и 204.ст.1. Нацрта оквирних правила у области уговорног права (Draft Common Frame of Reference), опширније, В. Водинелић, *op. cit.* стр. 93.

ција суда“.⁴⁴ У случају вишеструког одузимања рокови теку посебно за свако од њих од тренутка одузимања.⁴⁵

Према Нацрту Законика о својини и другим стварним правима, „рокови теку од дана извршења прве радње сметања, ако се радња сметања понавља, односно од дана када је започета радња сметања, ако радња сметања траје или је њоме створено стање сметања које траје“.⁴⁶

Независно од спора због сметања државине може се тражити судска заштита државине по основу права на државину.⁴⁷ Овај спор се покреће тзв. неправим својинским тужбама које се заснивају на тужиочевом јачем праву на државину. У ове тужбе убрајају се *actio publiciana* (коју подиже бивши узукапиони држалац против садашњег држаоца и захтева повраћај ствари у државину) и тзв. *publicianska actio negatoria*, којом се туженом забрањује даље узнемиравање узукапионе државине ствари.⁴⁸

За разлику од спорова за заштиту државине као фактичког стања која је ограничена преклузивним роком (30 дана од сазнања за сметање и учиниоца и годину дана од насталог сметања), судска заштита по основу права на државину (*actio publiciana* и *publicianska actio negatoria*) не застарева.

Закључак

У нашој правној теорији и судској пракси, постоји скоро потпуна сагласност да сметање изазвано прекомерним имисијама представља основ за подизање државинске тужбе. Заштита у споровима за заштиту државине може се остваривати тужбама, због одузимања државине, и тужбом због узнемиравања државине. Општа карактеристика ових спорова је у томе што суд не расправља правна него само фактичка питања. За разлику од општег парничног поступка у поступку због сметања државине примењују се и нека посебна правила која се односе на: провизорност државинске заштите, хитност поступка, покретање поступка, предмета расправљања и одлучивања, ограничење приговора, одређивање привремених мера, доношење одлуке која има облик решења, жалби која се може изјавити у кратком року и која по правилу не задржава извршење решења, против решења донетог у парници због сметања ревизија није дозвољена, извршење решења подлеже посебним правилима итд. Мишљења смо да предности које пружа парнични поступак због сметања државине, треба користити и за заштиту од емисионих утицаја.

⁴⁴ О. Станковић, М. Орлић, *Стварно право*, Београд, 1998. године, стр. 49.

⁴⁵ У француској у начелу једногодишњи рок почиње са првом радњом сметања која се понавља. У Немачкој и Швајцарској једногодишњи рок почиње изнова са сваком новом радњом. В. Водинелић, *op.cit.* стр.93.

⁴⁶ Нацрт Закона о својини и другим стварним правма из 2006. чл. 80. ст. 3.

⁴⁷ Закон о основама својинако-правних односа, члан 81.

⁴⁸ З. Рашовић, *op.cit.*, стр. 82.

*Danica D. Popov, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
dpopov@pf.uns.ac.rs*

The Possession Law Suit, Caused by Forbidden Immissions

Abstract: *In the Serbian Law and in most of jurisdictions, there are limits on exercising the right of property. The real estate owner must refrain from activities by which the use of other real estate is being impeded through the immission of execive gasses, vapors, smoke, heat noise, tremors etc. The property ownership whose is affected by immission exceeding the set limits, has the right to request a stop ef immisions which exceeded the allowed volume of immisions. In artecle autor describes various kinds of immissions.*

The general feature of this law suit is that there is only discussion on the facts and not for a legal matters. Subject matter jurisdictionfor the resolution of such disputes belongs to the court of general jurisdiction, while the disputes itself is a litigation. The special rule of procesedings of action of disturbance are: provisionality of the protection of possession; urgency in procedings; initiation of proceedings; limiting of objection; prescribing temporary measures; rendering a ruling in the form of order; appeals which may be filed within a short deadline and which does not have suspensive effect (do not delay the execution of the order; revision is not allowed etc.

Key words: *notion of immission, various kinds of immissions, possession legal suit for disturbance of possession, characteristics of procedure, terms in which an action must be brought.*

Датум пријема рада: 04.01.2016.

